

KO Kajaste Ilkka

20.08.2008
JULKINEN

Eduskunta
Suuri valiokunta

Viite

Asia

Komission tiedonanto EMU@10 - euroalueen saavutukset ja haasteet kymmenen ensimmäisen vuoden jälkeen

U/E-tunnus:

EUTORI-numero: EU/2008/0999

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti selvitys Euroopan komission tiedonannosta Euroopan talous- ja rahaliiton saavutuksista ja haasteista kuluneiden kymmenen vuoden aikana.

Valtiovarainministeri

Jyrki Katainen

LIITTEET Perusmuistio 20.8.2008

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi

Asia

Kokous

Liitteet

Viite

EUTORI/Eurodoc nro:

EU/2008/0999

U-tunnus / E-tunnus:

Käsittelyn tarkoitus ja käsittelyvaihe:

Komissio on valmistellut yhteisen rahan käyttöönoton kymmenvuotisjuhlan kunniaksi raportin ja tiedonannon. Tiedonantoa on esitelty neuvostolle 3.6.2008 pidetyn ECOFIN-neuvoston yhteydessä. Sen lisäksi asiasta on keskusteltu alustavasti myös euroryhmässä. Tähän mennessä kysymys on ollut lähinnä komission esitysten esittelystä ja käsittelyjärjestyksestä. Itse aiheeseen ollaan tarttumassa vasta syksyn aikana, ensi vaiheessa syyskuun epävirallisessa ECOFIN-neuvostossa. Komissio on arvioinut, ettei keskustelua saada päätökseen vielä Ranskan puheenjohtajakaudella vaan sen esitysten käsittely tulisi kestämään 1 – 1½ vuoden ajan.

Alustavissa keskusteluissa useat maat ilmoittivat suoralta kädeltä, etteivät komission esitykset saa johtaa muutoksiin nykyisessä vakaus- ja kasvusopimuksessa eikä uuteen toissijaiseen lainsäädäntöön tai uusiin menettelyihin. Tämän vuoksi on todennäköistä, että keskustelu tulee keskittymään talouspolitiikan koordinaatioon sekä euroalueella että sen ulkopuolella ja niihin periaatteisiin, joita tässä yhteydessä tulisi noudattaa.

Asiakirjat:

Komission tiedonanto EMUn kymmenvuotisjuhlan johdosta: Menestyksiä ja haasteita talous- ja rahaliiton kymmenvuotisjakson ajalta; COM(2008) 238 of 7.5.2008, neuvoston asiakirja 9385/08

Lisäksi tiedonantoon liittyy komission valmisteleva laaja raportti (EMU@10), joka on julkistettu komission European Economy julkaisusarjassa n:o 2/2008

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely:

Nojautuu perustamissopimuksen talous- ja rahapolitiikkaa koskevaan osastoon

Käsittelijä(t):

VM/KO, finanssineuvos Ilkka Kajaste, puh. 160 33184

Suomen kanta/ohje:

Suomen alustavassa kannassa kesäkuun ECOFIN-neuvostoa valmisteltaessa todettiin komission analyysin talous- ja rahaliiton kehityksestä ja tuleviin vuosiin liittyvistä haasteista olevan huolellisesti valmisteltu ja monessa suhteessa perusteltu. Suomen taholta todettiin, että monet komission ehdotukset ovat kiinnostavia, minkä vuoksi on tärkeä, että niitä käsitellään neuvostossa huolellisesti. Tässä vaiheessa olisi kuitenkin pitäydyttävä sopimaan lähinnä menettelytavoista ja aikataulusta, jolla ehdotuksista tullaan keskustelemaan. Väestön ikääntyminen, talouden kasvupotentiaalin heikkeneminen, unionin laajentuminen sekä globalisaatio ovat talous- ja rahaliiton kannalta erityisiä haasteita, jotka saattavat edellyttää jatkossa tiiviimpää koordinaatiota ja yhteistyötä jäsenvaltioiden kesken. Talous- ja rahaliittoon sisältyy unionin kehityksen kannalta huomattavia mahdollisuuksia, joita ei ole välttämättä onnistuttu hyödyntämään kokonaan. Suomi totesi, että tästä syystä komission työtä on pyrittävä hyödyntämään tehokkaasti. Jatkossa olisi sekä kotimaisessa valmistelussa että EU-tasolla käytävässä keskustelussa pyrittävä syventämään näitä kantoja siten, että euroalueen koordinaatiota voitaisiin tehostaa ja luottamusta yhteiseen rahaan edelleen vahvistaa.

Pääasiallinen sisältö:

Komissio on arvioinut talous- ja rahaliiton toiminnasta kymmenen vuoden aikana saatuja kokemuksia, jotka ovat pääosin myönteisiä ja joiden perusteella yhteisen rahan käyttöönottoa voidaan pitää menestyksellisenä. Rahaliitto on vahvistanut kokonaistaloudellista vakautta sekä edistänyt rajat ylittävää kauppaa, rahoitusintegraatiota ja investointeja. Myös euroalueen laajentuminen on käynnistynyt myönteisissä merkeissä. Komission huolellinen ja monipuolinen tilannearvio käsittelee mm. kokonaistaloudellista kehitystä, suhdanteiden synkronoitumista, taloudellisia sopeutumismekanismeja, talouspolitiikan mahdollisuuksia, rakenneuudistusten merkitystä, rahoitusmarkkinaintegraatiota ja uusien, köyhempien jäsenvaltioiden kiinnikuromista. Se toteaa, että nykyisen rahoitusmarkkinaturbulenssin oloissa euroalueen merkitys korostuu erityisesti makrovakauden näkökulmasta. Julkisen talouden tila euroalueella on parempi kuin milloinkaan, mikä antaa verrattain hyvät lähtökohdat heikentyvien suhdanteiden kohdatessa Euroopan.

Komission tilannearvio nostaa esille myös epäkohtia kuten tuotannon ja tuottavuuden kasvun hitauden sekä tulon ja varallisuuden jakautumiseen liittyvät ongelmat. Samoin komissio kiinnittää huomiota siihen, että eräät esiin nousset ongelmakysymykset ovat sellaisia, joita ei rahaliittohankkeen alkuvaiheessa kyetty vielä näkemään mutta ovat nyt saaneet lisää painoarvoa. Erityisesti globalisaatio ja talouden kasvupotentiaalin heikkeneminen (väestön ikääntyminen, ilmasto- ja ympäristöhaasteet) asettavat uusia vaatimuksia. Globaalit tasapainottomuudet ovat tuoneet omat paineensa euron vaihtokurssiin ja rahoitusjärjestelmän toimintaan. Euroalueen laajentuminen on lisännyt sen dynamiikkaa, mutta samalla se on myös merkinnyt eriytymiskehitystä ja korostanut sopeutumismekanismien roolia. Komission on arvioinut myös euron kansainvälisen

roolin kehitystä kymmenen vuoden ajalta kuten myös kokemuksia euroalueen koordinaatiosta ja hallinnasta.

Raportin talousanalyysiin sisältyy tärkeitä ja kiinnostavia näkökohtia, jotka rikastavat talous- ja rahaliitosta käytyä tutkimusta ja keskustelua. Kymmenen vuotta on verrattain lyhyt aika todeta ja varmentaa erilaisten kehityssuuntien vaikutus. Euroalueen laajentuminen merkitsee yhtäältä entistä tiiviimpää markkinaintegraatiota mutta toisaalta talous- ja suhdannekehityksen eriytymistä alueen sisällä, mikä merkitsee erityistä haastetta yhteisen rahapolitiikan kannalta. Laajentuminen merkitsee myös sitä, että euroalue tulee olemaan pitkään jatkuvassa sopeutumistilassa, minkä vuoksi on perusteltua nostaa näkyvämmiin esille makrovakauteen ja erilaisiin sopeutumismekanismeihin liittyvät kysymykset. Koordinaation laajentaminen puhtaasta julkisesta taloudesta yleisempiin makrovakautta ja talouspolitiikan kokonaisuutta koskeviin kysymyksiin johtaa helposti toimivaltaongelmiin ja kysymykseen, onko yhteisesti sovittuja sääntöjä ja periaatteita sekä niiden täytäntöönpanoa arvioitava uudelleen, lähinnä käytännesääntöjen tasolla. Kysymys kuuluu, missä kontekstissa laajempaa talous- ja rakennepoliittista keskustelua tulisi käydä. Komission mukaan talous- ja rahaliitto on saattanut heikentää jäsenvaltioiden kiinnostusta rakennemuutoksiin. Toisaalta monissa maissa on toteutettu kestävyyttä vahvistavia eläkeuudistuksia ja kokemukset esimerkiksi Saksan uudistuspolitiikassa saavutetuista tuloksista heijastuvat jatkossa myös vakaussopimuksen täytäntöönpanoa koskeviin keskusteluihin.

Tulevat haasteet ovat komission mukaan monitahoisia. Ne liittyvät globaaliin kehitykseen, kasvun ja työllisyyden edistämiseen, vakauden ja kestävyuden ylläpitämiseen. Tiedonanto sisältää joukon enemmän tai vähemmän konkreettisia ehdotuksia jatkotoimiksi. Ehdotukset liittyvät kolmeen aihealueeseen. Ne koskevat talouspolitiikan koordinaation substanssia, euron ulkoista edustautumista sekä talous- ja rahaliittoon liittyviä hallintakysymyksiä. Osa tehdyistä ehdotuksista on ollut esillä jo aiemminkin.

Raporttiin liittyy komission tiedonanto, jossa toistetaan sen keskeiset tulemat ja todetaan kehittämissuhteet, jotka sisältyvät myös itse raportin osaan III. Komissio esittää keskustelun pohjaksi kolmihaarasta politiikka-agendaa. Nämä kolme elementtiä ovat (i) koordinaation parantaminen kotirintamalla, (ii) euroalueen kansainvälisen roolin vahvistaminen ja (iii) talous- ja rahaliiton hallinnoinnin tehostaminen.

Koordinaation vahvistamisella tarkoitetaan makrotaloudellisen politiikkakoordinaation laajentamista sekä sisällöllisesti makrovakauden suuntaan että maantieteellisesti tulevien euromaiden, erityisesti ERM II-maiden suuntaan. Komissio painottaa myös budjettiseurannan, ennen kaikkea vakaussopimuksen ennaltaehkäisevän haaran vahvistamista ja seurannan monipuolistamista. Lisäksi esillä on rakennepoliitiikan parempi integrointi ja politiikkakoordinaation tiiviimpi kytkeminen Lissabonin strategiaan. Neljäs alue, jonka merkitystä komission korostaa, on rahoitusmarkkinaintegraatio, jossa euromailla tulisi olla johtava rooli. Nämä ehdotukset eivät ole erityisen uusia. Ne ovat osin itsestään selviä, mutta myös kiistanalaisia, ainakin euroalueen ulkopuolisten maiden mielestä.

Euroalueen kansainvälisen roolin vahvistaminen on noussut esille sitä mukaa, kun globalisaatio on edennyt ja jännitteet kansainvälisillä rahoitus- ja valuuttamarkkinoilla ovat lisääntyneet. Euroryhmä on saanut entistä näkyvämmän roolin ja se on alkanut muodostaa yhteisiä kantoja. Euron kansainvälinen rooli on korostunut paitsi sen arvon vahvistumisen myötä myös sen käytön yleistyessä, mikä on tapahtunut paljolti

markkinavetoisesti. Euroalue on osallistunut monenkeskiseen konsultaatioprosessiin IMF:n yhteydessä ja sen muodostama troikka on vierailut esimerkiksi Kiinassa. Selkeä haaste tässä yhteydessä liittyy yhteisten kantojen muodostamiseen ja edustautumiseen kansainvälisissä elimissä. Näyttää siltä, että tässä suhteessa on muodostumassa epäsuhta, joka on ajan myötä ratkaistava ja jossa on selvitettävä myös komission rooli. Komission tiedonanto ei ole tässä suhteessa erityisen eksplisiittinen, mutta tarkoituksellisesti ovat ilmeiset. Vaikka määrällisesti Eurooppa onkin hyvin edustautunut kansainvälisissä järjestöissä, ei ole yhtä selvää, että edustautuminen on ollut riittävän tehokasta ja vaikuttavaa. Kysymys ei ole niinkään muiden maiden suhtautumisesta vaan ensi sijassa euromaiden yhtenäisyydestä. Jotta asiassa päästäisiin eteenpäin ja euroalueen asemaa ja neuvotteluvoimaan voitaisiin vahvistaa, olisi lähdeävä euromaiden yhteisestä intressistä ja yhteisten näkemysten vahvistamisesta. Yksi tavoite saattaa olla euromaiden yhteinen edustus esim. IMF:ssä.

Kolmas aihealue tiedonannossa liittyy **talous- ja rahaliiton hallinointiin**, jonka painottaminen on osin seurausta kahdesta edellisestä kehityssuunnasta ts. tarpeista vahvistaa sekä euroalueen sisäistä koordinaatiota että sen ulkoisesta edustautumista. Tässä komissio viittaa uuteen perussopimukseen, joka antaisi sille uusia toimintamahdollisuuksia. Toisaalta jo nykyinen perustamissopimus sisältää runsaasti mahdollisuuksia tehostaa koordinaatiota. Erona on lähinnä se, että uuden sopimuksen puitteissa euroryhmä, vaikka se ei olisikaan virallinen elin, voisi ottaa vahvemman instrumentaalisen roolin sekä alueen sisäisessä että ulkoisessa toiminnassa. Komissio näkee oman roolinsa ja toimintamahdollisuuksiensa vahvistuvan. Kysymys on myös osittain neuvoston ja epävirallisen euroryhmän rooleista. Talous- ja rahaliiton tehokas toiminta edellyttää, että myös ECOFIN-neuvoston tasolla kannetaan vastuuta sen toimivuudesta. Komissio ei näe ongelmia euroryhmän roolin vahvistamisessa mm. rakennekysymysten suuntaan. Jäsenvaltioiden olisi sen mielestä sitouduttava ryhmän toimintaan voimakkaammin poliittisesti, jotta sen kautta tapahtuva vuoropuhelu eri instituutioiden kanssa tehostuisi. Tästä seuraisi se, että euroryhmän puheenjohtajan rooli korostuisi sekä sisäisessä että ulkoisessa vuoropuhelussa.

Kaiken kaikkiaan komission tiedonanto ei sisällä yllätyksiä eikä erityisen pitkälle meneviä uudistusehdotuksia. Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä euroryhmä voi kuitenkin saada aktiivisemmän roolin ja samalla komissio saattaa ryhtyä toimiin, joilla poliittikkakoordinaatiota tiivistetään edelleen.

Komission tiedonannon jälkeen ja Ranskan puheenjohtajakauden ohjelman varmistuttua on saatu myös uutta tietoa siitä, kuinka komission esityksiä tullaan käsittelemään. Komission esiin nostamia aiheita tullaan käsittelemään rinnakkain sekä neuvostossa että epävirallisessa euroryhmässä ja niiden valmisteluun tulevat osallistumaan sekä talous- ja rahoituskomitea että talouspoliittinen komitea. Keskusteluista käytäneen ensimmäinen varsinainen yhteenvetokeskustelu lokakuun ECOFIN-neuvostossa, jolloin neuvosto pyrkinee saamaan aikaan päätelmät. Tämä olisi vasta alku mahdollisille konkreettisimmille uudistuspyrkimyksille, joita voitaisiin kirjata esim. vakaus- ja kasvusopimuksen käytännesääntöihin. Toistaiseksi on mahdotonta ennakoita, kuinka pitkälle keskusteluissa on mahdollista edetä. Monissa asioissa riittänee pelkästään se, että komissio ryhtyy oman toimivaltansa puitteissa toimimaan nykyistä aloitteellisemmin.

Kansallinen käsittely:

Valtiovarainministeriö

EU-asian komitean alainen talouspolitiikan koordinaatiojaosto (jaosto 1) 15.9.2008
EU-ministerivaliokunta 30.5.2008

Eduskuntakäsittely:

Suuri valiokunta 30.5.2008

Käsittely Euroopan parlamentissa:

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema:

Taloudelliset vaikutukset:

Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat tekijät:

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
